

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ

॥ ಷೋಡಶಃ ಸರ್ಗಃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಮಾನುಜ ಮಹಾದೇಶಿಕನ್

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

॥ ಷೋಡಶಃ ಸರ್ಗಃ ॥

ಶ್ರೀರಾಮಸದ್ಮನಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟೇನ ಸುಮಂತ್ರೇಣ ಶ್ರೀರಾಮಂ ಪ್ರತಿ
ಮಹಾರಾಜಸಂದೇಶಸ್ಯ ಶ್ರಾವಣಂ ಸೀತಯಾನುಮತೇನ ಶ್ರೀರಾಮೇಣ
ಸಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ರಥಮಾರುಹ್ಯ ಗೀತವಾದ್ಯಸಹಕಾರೇಣ ಪಥಿ ಪೌರಾಣಾಂ
ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷಾಣಾಂ ವಿವಿಧಾ ವಾರ್ತಾ ಆಕರ್ಣಯತಾ ಪ್ರಸ್ಥಾನಂ

ಸ ತದಂತಃಪುರದ್ವಾರಂ ಸಮತೀತ್ಯ ಜನಾಕುಲಂ |
ಪ್ರವಿವಿಕ್ತಾಂ ತತಃ ಕಕ್ಷ್ಯಾಮಾಸಸಾದ ಪುರಾಣವಿತ್ || 2.16.1 ||

ಪ್ರಾಸಕಾರ್ಮುಕಬಿಭ್ರದ್ಭಿಯುರ್ವಭಿಮೃಷ್ಟಕುಂಡಲೈಃ |
ಅಪ್ರಮಾದಿಭಿರೇಕಾಗ್ರೈಃ ಸ್ವಾನುರಕ್ತೈರಧಿಷ್ಠಿತಾಂ || 2.16.2 ||

ತತ್ರ ಕಾಷಾಯಿಣೋ ವೃದ್ಧಾನ್ ವೇತ್ರಪಾಣೀನ್ ಸ್ವಲಂಕೃತಾನ್ |
ದದರ್ಶ ವಿಷ್ಠಿತಾನ್ ದ್ವಾರಿ ಸ್ತ್ರೈಃ ಸ್ತೃದ್ಯಕ್ಷಾನ್ ಸುಸಮಾಹಿತಾನ್ || 2.16.3 ||

ತೇ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಸಮಾಯಾಂತಂ ರಾಮಪ್ರಿಯಚಿಕೀರ್ಷವಃ |
ಸಹಸೋತ್ಪತ್ತಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಹ್ಯಾಸನೇಭ್ಯಃ ಸಸಂಭ್ರಮಾಃ || 2.16.4 ||

ತಾನುವಾಚ ವಿನೀತಾತ್ಮಾ ಸೂತಪುತ್ರಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಃ |
ಕ್ಷಿಪ್ರಮಾಖ್ಯಾತ ರಾಮಾಯ ಸುಮಂತ್ರೋ ದ್ವಾರಿ ತಿಷ್ಠತಿ || 2.16.5 ||

ತೇ ರಾಮಮುಪಸಂಗಮ್ಯ ಭರ್ತುಃ ಪ್ರಿಯಚಿಕೀರ್ಷವಃ |
ಸಹಭಾರ್ಯಾಯ ರಾಮಾಯ ಕ್ಷಿಪ್ರಮೇವಾಚಚಕ್ಷಿರೇ || 2.16.6 ||

ಪ್ರತಿವೇದಿತಮಾಜ್ಞಾಯ ಸೂತಮಭ್ಯಂತರಂ ಪಿತುಃ |
ತತ್ರೈವಾನಾಯಯಾಮಾಸ ರಾಘವಃ ಪ್ರಿಯಕಾಮ್ಯಯಾ || 2.16.7 ||

ತಂ ವೈಶ್ರವಣಸಂಕಾಶಮುಪವಿಷ್ಟಂ ಸ್ವಲಂಕೃತಂ |
ದದರ್ಶ ಸೂತಃ ಪರ್ಯಂಕೇ ಸೌವರ್ಣೇ ಸೋತ್ತರಚ್ಛದೇ || 2.16.8 ||

ವರಾಹರುಧಿರಾಭೇಣ ಶುಚಿನಾ ಚ ಸುಗಂಧಿನಾ |
ಅನುಲಿಪ್ತಂ ಪರಾಘ್ನೇನ ಚಂದನೇನ ಪರಂತಪಂ || 2.16.9 ||

ಸ್ಥಿತಯಾ ಪಾರ್ಶ್ವತಶ್ಚಾಪಿ ವಾಲವ್ಯಜನಹಸ್ತಯಾ |
ಉಪೇತಂ ಸೀತಯಾ ಭೂಯಶ್ಚಿತ್ರಯಾ ಶಶಿನಂ ಯಥಾ || 2.16.10 ||

ತಂ ತಪಂತಮಿವಾದಿತ್ಯಮುಪಪನ್ನಂ ಸ್ವತೇಜಸಾ |
ವವಂದೇ ವರದಂ ವಂದೀ ವಿನಯಜ್ಞೋ ವಿನೀತವತ್ || 2.16.11 ||

ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ ಸುಮುಖಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಹಾರಶಯನಾಸನೇ |
ರಾಜಪುತ್ರಮುವಾಚೇದಂ ಸುಮಂತ್ರೋ ರಾಜಸತ್ಕೃತಃ || 2.16.12 ||

ಕೌಸಲ್ಯಾ ಸುಪ್ರಜಾ ರಾಮ ಪಿತಾ ತ್ವಾಂ ದ್ರಷ್ಟುಮಿಚ್ಛತಿ |
ಮಹಿಷ್ಯಾಪಿ ಹಿ ಕೈಕೇಯ್ಯಾ ಗಮ್ಯತಾಂ ತತ್ರ ಮಾ ಚಿರಂ || 2.16.13 ||

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತು ಸಂಹೃಷ್ಟೋ ನರಸಿಂಹೋ ಮಹಾದ್ಯುತಿಃ |
ತತಃ ಸಮಾನಯಾಮಾಸ ಸೀತಾಮಿದಮುವಾಚ ಹ || 2.16.14 ||

ದೇವಿ ದೇವಶ್ಚ ದೇವೀ ಚ ಸಮಾಗಮ್ಯ ಮದಂತರೇ |
ಮಂತ್ರಯೇತೇ ಧ್ರುವಂ ಕಿಂಚಿದಭಿಷೇಚನಸಂಹಿತಂ || 2.16.15 ||

ಲಕ್ಷಯಿತ್ವಾ ಹ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಂ ಪ್ರಿಯಕಾಮಾ ಸುದಕ್ಷಿಣಾ |
ಸಂಚೋದಯತಿ ರಾಜಾನಂ ಮದರ್ಥಮಸಿತೇಕ್ಷಣಾ || 2.16.16 ||

ಸಾ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಾ ಮಹಾರಾಜಂ ಹಿತಕಾಮಾನುವರ್ತಿನೀ |
ಜನನೀ ಚಾರ್ಥಕಾಮಾ ಮೇ ಕೇಕಯಾಧಿಪತೇಃ ಸುತಾ || 2.16.17 ||

ದಿಷ್ಟ್ಯಾ ಖಲು ಮಹಾರಾಜೋ ಮಹಿಷ್ಯಾ ಪ್ರಿಯಯಾ ಸಹ |
ಸುಮಂತ್ರಂ ಪ್ರಾಹಿಣೋದ್ ದೂತಮರ್ಥಕಾಮಕರಂ ಮಮ || 2.16.18 ||

ಯಾದೃಶೀ ಪರಿಷತ್ ತತ್ರ ತಾದೃಶೋ ದೂತ ಆಗತಃ |
ಧ್ರುವಮದ್ಯೈವ ಮಾಂ ರಾಜಾ ಯೌವರಾಜ್ಯೇಽಭಿಷೇಕ್ಷ್ಯತಿ || 2.16.19 ||

ಹಂತ ಶೀಘ್ರಮಿತೋ ಗತ್ವಾ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಚ ಮಹೀಪತಿಂ |
ಸಹ ತ್ವಂ ಪರಿವಾರೇಣ ಸುಖಮಾಸ್ವ ರಮಸ್ವ ಚ || 2.16.20 ||

ಪತಿಸಮ್ಮಾನಿತಾ ಸೀತಾ ಭರ್ತಾರಮಸಿತೇಕ್ಷಣಾ |
ಆ ದ್ವಾರಮನುವವ್ರಾಜ ಮಂಗಲಾನ್ಯಭಿದಧ್ಯುಷೀ || 2.16.21 ||

ರಾಜ್ಯಂ ದ್ವಿಜಾತಿಭಿರ್ಜುಷ್ಠಂ ರಾಜಸೂಯಾಭಿಷೇಚನಂ |
ಕರ್ತುಮರ್ಹತಿ ತೇ ರಾಜಾ ವಾಸವಸ್ಯೇವ ಲೋಕಕೃತ್ || 2.16.22 ||

ದೀಕ್ಷಿತಂ ವ್ರತಸಂಪನ್ನಂ ವರಾಜಿನಧರಂ ಶುಚಿಂ |
ಕುರಂಗಶೃಂಗಪಾಣಿಂ ಚ ಪಶ್ಯಂತೀ ತ್ವಾಂ ಭಜಾಮ್ಯಹಂ || 2.16.23 ||

ಪೂರ್ವಾಂ ದಿಶಂ ವಜ್ರಧರೋ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಪಾತು ತೇ ಯಮಃ |
ವರುಣಃ ಪಶ್ಚಿಮಾಮಾಶಾಂ ಧನೇಶಸ್ತುತ್ತರಾಂ ದಿಶಂ || 2.16.24 ||

ಅಥ ಸೀತಾಮನುಜ್ಞಾಪ್ಯ ಕೃತಕೌತುಕಮಂಗಲಃ |
ನಿಶ್ಚಕ್ರಾಮ ಸುಮಂತ್ರೇಣ ಸಹ ರಾಮೋ ನಿವೇಶನಾತ್ || 2.16.25 ||

ಪರ್ವತಾದಿವ ನಿಷ್ಕ್ರಮ್ಯ ಸಿಂಹೋ ಗಿರಿಗುಹಾಶಯಃ |
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ದ್ವಾರಿ ಸೋಽಪಶ್ಯತ್ ಪ್ರಹ್ಲಾಂಜಲಿಪುಟಂ ಸ್ಥಿತಂ || 2.16.26 ||

ಅಥ ಮಧ್ಯಮಕಕ್ಷ್ಯಾಯಾಂ ಸಮಾಗಚ್ಛತ್ ಸುಹೃಜ್ಜನೈಃ |
ಸ ಸರ್ವಾನರ್ಥಿನೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಮೇತ್ಯ ಪ್ರತಿನಂದ್ಯ ಚ || 2.16.27 ||

ತತಃ ಪಾವಕಸಂಕಾಶಮಾರುರೋಹ ರಥೋತ್ತಮಂ |
ವೈಯಾಘ್ರಂ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರೋ ರಾಜಿತಂ ರಾಜನಂದನಃ || 2.16.28 ||

ಮೇಘನಾದಮಸಂಬಾಧಂ ಮಣಿಹೇಮವಿಭೂಷಿತಂ |
ಮುಷ್ಣಂತಮಿವ ಚಕ್ಷೂಂಷಿ ಪ್ರಭಯಾ ಮೇರುವರ್ಚಸಂ || 2.16.29 ||

ಕರೇಣುಶಿಶುಕಲ್ಪೈಶ್ಚ ಯುಕ್ತಂ ಪರಮವಾಜಿಭಿಃ |
ಹರಿಯುಕ್ತಂ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷೋ ರಥಮಿಂದ್ರ ಇವಾಶುಗಂ || 2.16.30 ||

ಪ್ರಯಯೌ ತೂರ್ಣಮಾಸ್ಥಾಯ ರಾಘವೋ ಜ್ವಲಿತಃ ಶ್ರಿಯಾ |
ಸ ಪರ್ಜನ್ಯ ಇವಾಕಾಶೇ ಸ್ವನವಾನಭಿನಾದಯನ್ || 2.16.31 ||

ನಿಕೇತಾನ್ನಿರ್ಯಯೌ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಹಾಭ್ರಾದಿವ ಚಂದ್ರಮಾಃ |
ಚಿತ್ರಚಾಮರಪಾಣಿಸ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ರಾಘವಾನುಜಃ || 2.16.32 ||

ಜುಗೋಪ ಭ್ರಾತರಂ ಭ್ರಾತಾ ರಥಮಾಸ್ಥಾಯ ಪೃಷ್ಠತಃ |
ತತೋ ಹಲಹಲಾಶಬ್ದಸ್ತುಮುಲಃ ಸಮಜಾಯತ || 2.16.33 ||

ತಸ್ಯ ನಿಷ್ಕ್ರಮಮಾಣಸ್ಯ ಜನೌಘಸ್ಯ ಸಮಂತತಃ |
ತತೋ ಹಯವರಾ ಮುಖ್ಯಾ ನಾಗಾಶ್ಚ ಗಿರಿಸನ್ನಿಭಾಃ || 2.16.34 ||

ಅನುಜಗ್ಮುಸ್ತಥಾ ರಾಮಂ ಶತಶೋಽಥ ಸಹಸ್ರಶಃ |
ಅಗ್ರತಶ್ಚಾಸ್ಯ ಸನ್ನದ್ಧಾಶ್ಚಂದನಾಗುರುಭೂಷಿತಾಃ || 2.16.35 ||

ಖಡ್ಗಚಾಪಧರಾಃ ಶೂರಾ ಜಗ್ಮುರಾಶಂಸವೋ ಜನಾಃ |
ತತೋ ವಾದಿತ್ರಶಬ್ದಾಶ್ಚ ಸ್ತುತಿಶಬ್ದಾಶ್ಚ ವಂದಿನಾಂ || 2.16.36 ||

ಸಿಂಹನಾದಾಶ್ಚ ಶೂರಾಣಾಂ ತತಃ ಶುಶ್ರುವಿರೇ ಪಥಿ |
ಹರ್ಮ್ಯವಾತಾಯನಸ್ಥಾಭಿಭೂಷಿತಾಭಿಃ ಸಮಂತತಃ || 2.16.37 ||

ಕೀರ್ಯಮಾಣಃ ಸುಪುಷ್ಪೌಘೈರ್ಯಯೌ ಸ್ತ್ರೀಭಿರರಿಂದಮಃ |
ರಾಮಂ ಸರ್ವಾನವದ್ಯಾಂಗೋ ರಾಮಪಿಪ್ರೀಷಯಾ ತತಃ || 2.16.38 ||

ವಚೋಭಿರಗ್ರೈರ್ಹರ್ಮ್ಯಸ್ಥಾಃ ಕ್ಷಿತಿಸ್ಥಾಶ್ಚ ವವಂದಿರೇ |
ನೂನಂ ನಂದತಿ ತೇ ಮಾತಾ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಮಾತೃನಂದನ || 2.16.39 ||

ಪಶ್ಯಂತೀ ಸಿದ್ಧಯಾತ್ರಂ ತ್ವಾಂ ಪಿತ್ರೈಂ ರಾಜ್ಯಮುಪಸ್ಥಿತಂ |
ಸರ್ವಸೀಮಂತಿನೀಭ್ಯಶ್ಚ ಸೀತಾಂ ಸೀಮಂತಿನೀಂ ವರಾಂ || 2.16.40 ||

ಅಮನ್ಯಂತ ಹಿ ತಾ ನಾರ್ಯೋ ರಾಮಸ್ಯ ಹೃದಯಪ್ರಿಯಾಂ |
ತಯಾ ಸುಚರಿತಂ ದೇವ್ಯಾ ಪುರಾ ನೂನಂ ಮಹತ್ ತಪಃ || 2.16.41 ||

ರೋಹಿಣೀವ ಶಶಾಂಕೇನ ರಾಮಸಂಯೋಗಮಾಪ ಯಾ |
ಇತಿ ಪ್ರಾಸಾದಶೃಂಗೇಷು ಪ್ರಮದಾಭಿನರ್ಯೋತ್ತಮಃ |
ಶುಶ್ರಾವ ರಾಜಮಾರ್ಗಸ್ಥಃ ಪ್ರಿಯಾ ವಾಚ ಉದಾಹೃತಾಃ || 2.16.42 ||

ಸ ರಾಘವಸ್ತತ್ರ ತದಾ ಪ್ರಲಾಪಾನ್
ಶುಶ್ರಾವ ಲೋಕಸ್ಯ ಸಮಾಗತಸ್ಯ |
ಆತ್ಮಾಧಿಕಾರಾ ವಿವಿಧಾಶ್ಚ ವಾಚಃ
ಪ್ರಹೃಷ್ಟರೂಪಸ್ಯ ಪುರೇ ಜನಸ್ಯ || 2.16.43 ||

ಏಷ ಶ್ರಿಯಂ ಗಚ್ಛತಿ ರಾಘವೋಽದ್ಯ
ರಾಜಪ್ರಸಾದಾದ್ ವಿಪುಲಾಂ ಗಮಿಷ್ಯನ್ |
ಏತೇ ವಯಂ ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಕಾಮಾ
ಯೇಷಾಮಯಂ ನೋ ಭವಿತಾ ಪ್ರಶಾಸ್ತಾ || 2.16.44 ||

ಲಾಭೋ ಜನಸ್ಯಾಸ್ಯ ಯದೇಷ ಸರ್ವಂ
ಪ್ರಪತ್ಸ್ಯತೇ ರಾಷ್ಟ್ರಮಿದಂ ಚಿರಾಯ |
ನ ಹ್ಯಪ್ರಿಯಂ ಕಿಂಚನ ಜಾತು ಕಶ್ಚಿತ್
ಪಶ್ಯೇನ್ನ ದುಃಖಂ ಮನುಜಾಧಿಪೇಽಸ್ಮಿನ್ || 2.16.45 ||

ಸ ಘೋಷವದ್ಭಿಶ್ಚ ಹಯೈರ್ಮತಂಗಜೈಃ
ಪುರಃಸರೈಃ ಸ್ವಸ್ತಿಕಸೂತಮಾಗಧೈಃ |
ಮಹೀಯಮಾನಃ ಪ್ರವರೈಶ್ಚ ವಾದಕೈಃ -
ರಭಿಷ್ಟುತೋ ವೈಶ್ರವಣೋ ಯಥಾ ಯಯೌ || 2.16.46 ||

ಕರೇಣುಮಾತಂಗರಥಾಶ್ವಸಂಕುಲಂ
 ಮಹಾಜನೌದ್ಧೈಃ ಪರಿಪೂರ್ಣಚತ್ವರಂ |
 ಪ್ರಭೂತರತ್ನಂ ಬಹುಪಣ್ಯಸಂಚಯಂ
 ದದರ್ಶ ರಾಮೋ ವಿಮಲಂ ಮಹಾಪಥಂ || 2.16.47 ||

|| ಇತ್ಯಾರ್ಷೇ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ
 ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ ಷೋಡಶಃ ಸರ್ಗಃ ||